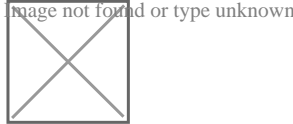
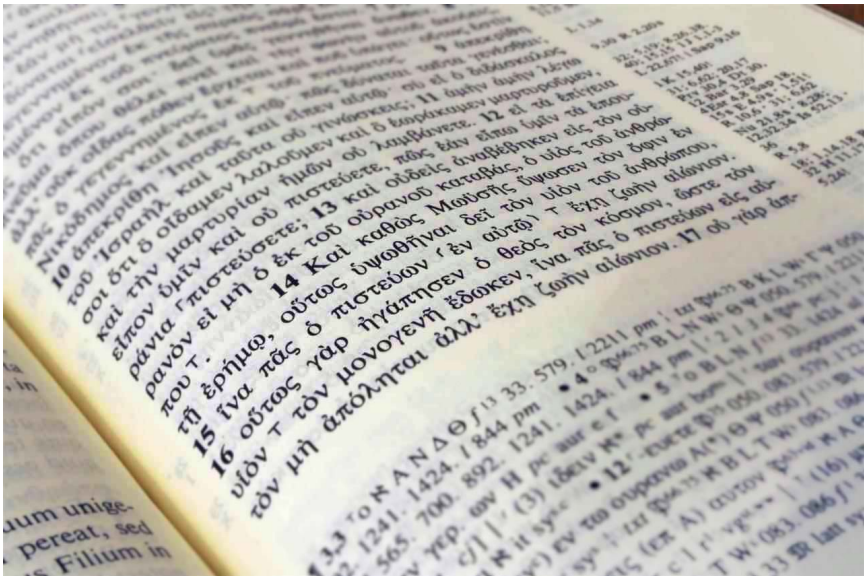

Η γλώσσα του Ευαγγελίου και της εκκλησιαστικής υμνογραφίας

/ Πεμπτούσια

Το καλύτερο και γνησιότερο δείγμα της Ελληνικής των χρόνων της Κοινής είναι η γλώσσα του Ευαγγελίου. Είναι η Ελληνική όπως εξελίχθηκε στον προφορικό λόγο ως συνέχεια της Αττικής διαλέκτου που επικράτησε στην Κοινή. Είναι το πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα της πρώτης πραγματικά Κοινής ελληνικής γλώσσας, αυτής που προέκυψε από την επικράτηση της Αττικής με βαθμιαία υποχώρηση των λοιπών διαλέκτων. Αυτής της κοινής προφορικής γλώσσας εξέλιξη υπήρξε η απλή προφορική γλώσσα, ή δημοτική, που διαρκώς μεταβαλλόμενη χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα.

Ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης έχει χαρακτηρίσει τη δημοτική του Ευαγγελίου, την προφορική κοινή γλώσσα των χρόνων του Χριστού, ως τον «πρώτο δημοτικισμό». Και θα άξιζε να αναλογισθούμε πόσο πιο ομαλή θα ήταν η μετέπειτα διαμόρφωση της Ελληνικής, αν είχε επικρατήσει αυτή η δημοτική του Ευαγγελίου και στον γραπτό λόγο. Ωστόσο, από τον 1ον αιώνα π.Χ. είχε κάνει την εμφάνισή του ο αττικισμός, η γλωσσική μίμηση της Ελληνικής της κλασικής περιόδου, που σιγά-σιγά επικράτησε ως η κυρία μορφή της γραπτής Ελληνικής και -για πολλούς λογίους- και της προφορικής έκφρασης. Το ότι οι Πατέρες της Εκκλησίας

υιοθέτησαν την αττικιστική γλώσσα αντί της γλώσσας του *Ευαγγελίου* ήταν μία καθοριστική αιτία για να εγκαταλειφθεί στον γραπτό λόγο η Κοινή του *Ευαγγελίου*. Έτσι χάθηκε μία καλή ευκαιρία να αποκτήσουν οι Έλληνες ενιαία μορφή γλώσσας, γραπτή και προφορική, ήδη από τα χρόνια του Χριστού.

Ωστόσο, η γλώσσα του *Ευαγγελίου* ως γλώσσα αναφοράς της χριστιανικής θρησκείας, που επηρέασε τη χριστιανική γλωσσική παράδοση σε όλες τις μορφές και σε όλη της την έκταση (*στην πατερική θεολογία, στη Θεία Λειτουργία, στην υμνογραφία, στην αγιογραφία, στην απέραντη χριστιανική θεολογία, στο κήρυγμα, στην κατήχηση κ.λπ.*), άσκησε μεγάλη επίδραση στην ελληνική γλώσσα, ομιλούμενη και γραπτή, σε όλα τα στάδια της εξέλιξής της. Η απλή καθημερινή γλώσσα είναι γνωστό ότι διασώζει πλήθος λέξεων και εκφράσεων που προέρχονται, άμεσα ή έμμεσα, από τη γλώσσα του *Ευαγγελίου*.

Αληθινή ποίηση γραμμένη σε απλούστερη λόγια γλώσσα, η εκκλησιαστική υμνογραφία υπηρετεί την επικοινωνία με τον Θεό, συγκινεί και συναρπάζει. Μολονότι θα περίμενε κανείς πως μία ποίηση γραμμένη στη λόγια γλωσσική παράδοση (*ενίοτε και με αρχαϊστικά στοιχεία*) θα άφηνε αδιάφορους τους πιστούς, εν τούτοις συμβαίνει το αντίθετο. Οι ύμνοι της Εκκλησίας ψάλλονται με κατάνυξη από το εκκλησιαζόμενο πλήρωμα της Εκκλησίας, ασχέτως μορφώσεως, ηλικίας, τόπου και χρόνου.

Είναι μία διαχρονική ελληνική ποίηση που συγκινεί, γιατί είναι γραμμένη σε λόγια αλλά απλούστερα Ελληνικά, που πλησιάζουν τη γλώσσα του *Ευαγγελίου* και κυρίως γιατί έχει όλα τα χαρακτηριστικά της ποίησης: *ρυθμό, μεταφορά, εικόνα, διάλογο, αξιοποίηση όλων των μερών του λόγου, ιδίως δε στοιχείων όπως το επίθετο, το επίρρημα, η μετοχή*. Τα τροπάρια της Μεγάλης Εβδομάδος ή και της Θείας Λειτουργίας, αφ' ενός μεν, υπηρετούν λειτουργικούς-λατρευτικούς σκοπούς, αφ' ετέρου δε, αποτελούν «τραγούδια», τρόπους ποιητικής και μελωδικής συνάμα έκφρασης και συμμετοχής των πιστών στα εκκλησιαστικά δρώμενα.

Ο υμνογράφος της Εκκλησίας έχει διττό στόχο: να υπηρετήσει τα εκκλησιαστικά δρώμενα και συγχρόνως να λειτουργήσει ως κοινή έκφραση του λαού, ως γλωσσική και βιωματική μαζί συμμετοχή των πιστών στα δρώμενα. Ο υμνογράφος πρέπει να συγκινήσει ως ποιητής, αλλά και να αποτελέσει τη φωνή των πιστών που πρέπει να εκφράζονται μέσα από τη δική του ποίηση, από τα δικά του λόγια, με τη δική του φωνή.

Στα τροπάρια που περιγράφουν και σχολιάζουν με λόγο και με μέλος το Θείο Δράμα, ο πιστός συμμετέχει βιωματικά άλλοτε στο μοιρολόι της μάννας-Παναγίας για τον άδικα Εσταυρωμένο της γιό, άλλοτε στα γεμάτα πικρία λόγια του Χριστού

για τη συμπεριφορά των ανθρώπων απέναντι του, άλλοτε στην αγανάκτηση του υμνογράφου για την αχαριστία του κόσμου, άλλοτε στη μεγαλοσύνη και την έμπρακτη αγάπη του Ιησού για τους διώκτες του και σε ποικίλα άλλα συναισθήματα που γεννώνται από την ποίηση του υμνογράφου. Γενικότερα, συγκινείται και συμμετέχει έντονα και βιωματικά ο αποδέκτης αυτής της ποίησης, ο πιστός, όπως συμβαίνει με κάθε μορφή μεγάλης ποίησης. Εδώ είναι που η υμνογραφία υπερβαίνει τον απλό τελετουργικό της χαρακτήρα, υπερβαίνει τη λειτουργική τεχνική, για να περάσει στον χώρο της τέχνης, της τέχνης του λόγου, στην τέχνη της ποίησης.

πηγή: Γεωργίου Μπαμπινιώτη, Καθηγ. Παν/μίου Αθηνών, «Διαλογισμοί για τη γλώσσα και τη γλώσσα μας», σ. 152-156, εκδ. Καστανιώτη